וְהַוְיָא – והיה כל כך הרבה עד שאם היו מצרפים את כל המקומות
היה השטח גדול כְּמִבֵּי מִיכְסֵי עַד אַקְרָא דְּתוּלְבָּנְקִי – כמו ממקום
הנקרא 'בי מכסי' עד מעבר הנהר תולבנקי, שהוא עֶשְׂרִין וְתַרְתֵּין
פַּרְסֵי אוּרְכָּא – עשרים ושתים פרסאות אורך, וּפוּתְיָא שִׁיתָּא פַּרְסֵי
– ורוחב שש פרסאות.
הגמרא מביאה עובדות על המיעוט שחל בשפע של פירות ארץ
ישראל: רַבִּי חִלְבּוֹ וְרַבִּי עֲוִירָא וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אִיקְּלָעוּ לְהֶהוּא
אַתְרָא – נזדמנו למקום אחד בארץ ישראל, אַיְיתוּ קַמַּייהוּ אֲפַרְסָקָא
– כיבדום והביאו לפניהם אפרסק, דְּהַוָה – שהיה גודל האפרסק
כְּאִילְפָּס של כְּפַר חִינּוֹ, וְאִילְפָּס כְּפַר חִינּוֹ כַּמָּה חָוֵי – כמה הוא
גודלו, בכדי לקבל בתוכו חֲמֵשׁ סְאִין, ומחמת שהיה האפרסק גדול
כל כך, אָכְלוּ שְׁלִישׁ ממנו ושבעו בכך, וְהִפְקִירוּ שְׁלִישׁ שלא היה
להם צורך בו, וְנָתְנוּ לִפְנֵי בְּהֶמְתָּן שְׁלִישׁ – ובשליש ממנו השתמשו
להאכיל לבהמתן. לְסוֹף אותה שָׁנָה, אִיקְּלַע רַבִּי אֶלְעָזָר לְהָתָם –
נזדמן רבי אלעזר לאותו מקום, וְשוב אַיְיתוּ לְקַמֵּיהּ – הביאו לפניו
אפרסק לכבדו, וּנְקָטוֹ בִּידֵיהּ – ראה שהם כבר קטנים שיכול הוא
לאוחזם בידו אחת, וְאָמַר על כך את הפסוק (תהילים קו לד) 'אֶרֶץ פֵּרֵי
לְמְלֵחָה מֵרָעַת יְשְׁבֵי בָהּ', כלומר, שמחמת מעשיהם הרעים של
יושבי הארץ, הארץ נעשית מלחה ואינה מצמיחה פירות. ורמז
לישובי המקום שעונותיהם גרמו שפירותיהם יתמעטו.
מעשה נוסף: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אִיקְּלַע לְגַבְלָא – נזדמן למקום ששמו
'גבלא' והוא בארץ ישראל, חָזְנֵהוּ לְהָנֵהוּ קִטּוּפֵי – ראה בכרם
אשכולות ענבים דְּהַוּוּ קַיְימֵי כִּי עֵיגְלֵי – שהיו נראים כעגלים מחמת
גודלם. אָמַר להם רבי יהושע בן לוי לבני המקום היהודים, עֲגָלִים
נמצאים בֵּין הַגְּפָנִים. אָמְרוּ לֵיהּ בני המקום לרבי יהושע בן לוי, אין
אלו עגלים אלא קִטּוּפֵי נִינְהוּ – אשכולות ענבים, ומחמת גדלם
נראו בעיניך כעגלים. אָמַר רבי יהושע בן לוי, אֲרֵין, הֲכָנְסֵי
פֵּירוֹתַיִיךְ, לְמֵי אַתְּ מוֹצִיאָה פֵּירוֹתַיִיךְ, לָעֲרָבִים הָלְלוּ היושבים
עכשיו בארץ ישראל, שאין זה מקומם, אלא שֶׁעָמְדוּ עָלֵינוּ
בְּחַמְּאתֵינוּ – שהואיל וישראל חטאו וגלו מארצם הם דרים בה,
אבל אינם ראויים לברכתה. לְשָׁנָה אִיקְּלַע רַבִּי חִייָא לְהָתָם – לסוף
אותה שנה נזדמן רבי חייא לגבלא, חָזְנֵהוּ דַּהֲווּ קַיְימֵי כְּעֵיזֵי – וראה
את אשכולות הענבים שקטנו בגלל דברי רבי יהושע בן לוי, אך
עדיין היו גדולים מאד ונדמו בעיניו כעיזים. אָמַר להם רבי חייא
לבני המקום, עֵזִים נמצאים בֵּין הַגְּפָנִים. אָמְרוּ לֵיהּ בני המקום לרבי
חייא, זִיל, לֹא תַּעֲבִיד לָן כִּי חַבְרָךְ – לך מעמנו כדי שלא תעשה לנו
כפי שעשה לנו חברך רבי יהושע בן לוי, שמחמתו קטנו
האשכולות.
ברייתא בשבחה של ארץ ישראל: תָּנוּ רַבָּנָן, כִּבְרָכוֹתֶיהָ שֶׁל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל – בשנים המבורכות בארץ ישראל, בֵּית סָאָה – שטח קרקע
בארץ ישראל הראוי לזרוע בו סאה עִשָּׂה – מוציא חֲמֵשֶׁת רִיבּוֹא
כּוֹרִין. שהרי בִּישִׁיבָתָהּ שֶׁל צוֹעַן – בשנה פשוטה שאינה מבורכת
ביותר בעיר צוען שבמצרים, קרקע שגודלה בֵּית סָאָה עִשָּׂה
שִׁבְעִים כּוֹרִין, דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי מֵאִיר, אֲנִי רָאִיתִי בְּבִקְעַת בֵּית שָׁאָן,
קרקע שגודלה בֵּית סָאָה שהיתה עוֹשָׂה שִׁבְעִים כּוֹרִין בשנה
פשוטה. וְהרי אֵין לְךָ קרקע מְעוּלָּה – משובחת ומבורכת בְּכָל
אַרְצוֹת שבעולם יוֹתֵר מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יג י) 'כְּגַן ה'
כְּאֶרֶץ מִצְרָיִם' – השוה הכתוב את גן ה' לארץ מצרים, וְאֵין לְךָ
מְעוּלָּה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם יוֹתֵר מִצּוֹעַן דַּהֲווּ מָרְבּוּ בָהּ מְלָכִים – שהיו
מגדלים בה את המלכים, דִּכְתִיב (ישעיה ל ד) 'כִּי הָיוּ בְצֹעַן שָׂרָיו',
ומכך שמלכי מצרים בחרו להם את צוען, מוכח שהיא היתה
משובחת מכל מצרים. ואם בבקעת בית שאן קרקע בית סאה
מוציאה שבעים כורים כל שכן שצוען מוציאה כשיעור זה.
ממשיכה הברייתא להוכיח את השפע של ארץ ישראל: וְאֵין לְךָ
קרקע שהיא טָרָשִׁים [–סלעים שאינם מוציאים כל כך פירות] בְּכָל
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מֵחֶבְרוֹן דַּהֲווּ קָבְרֵי בָּהּ שִׁיכְבֵי – שהיו קוברים שם
מתים, וַאֲפִילּוּ הָכִי מצינו שֶׁחֶבְרוֹן מְכוּנָּה – בנויה בכל טוב עַל אַחַת
מִשִּׁבְעָה בְּצוֹעַן – פי שבע מצוען, דִּכְתִיב (במדבר יג כב) 'וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע
שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֹעַן מִצְרָיִם', ודורשת הברייתא, מַאי כוונת
הפסוק בתיבת 'נִבְנְתָה', אִילֵימָא נִבְנְתָה מַמָּשׁ – אם נאמר שכוונת
הפסוק 'נבנתה' שבניית העיר חברון קדמה לבניית העיר צוען
בשבע שנים הרי אי אפשר לפרש כך, שכן אֶפְשָׁר אָדָם בּוֹנֶה בַּיִת
לִבְנוֹ קָטָן קוֹדֶם שֶׁיִּבְנֶה לִבְנוֹ גָּדוֹל, כלומר, אין מסתבר לומר שחם
בנה בית לכנען בנו הקטן שהיה דר בחברון קודם שבנה בית
למצרים בנו הגדול שהיה דר במצרים. ומצינו בפסוק שמצרים
היה גדול מכנען, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית י ו) 'וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפוּט
וּכְנָעַן', ומכך שהקדים הכתוב את 'מצרים' ל'כנען' משמע
ש'מצרים' היה גדול ממנו. אֶלָּא בהכרח כוונת הפסוק 'וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע
שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צוֹעַן' שֶׁהיתה חברון מְכוּנָּה עַל אַחַת מִשִּׁבְעָה
בְּצוֹעַן – עושה פירות פי שבע מהעיר צוען. ואם בצוען קרקע בית
סאה מוציאה שבעים כור, הרי שבחברון היא מוציאה שבע
פעמים שבעים כור, שהם ארבע מאות ותשעים כור.
וְהָנֵי מִילֵי בְּמָרָשִׁים – שיעור זה שמוציאה חברון היא רק משום
שאדמתה סלעים, אֲבָל במקום אחר בארץ ישראל שֶׁלֹּא בְּטָרָשִׁים,
קרקע בגודל בית סאה מוציאה חֲמֵשׁ מְאָה כור.
וְהָנֵי מִילֵי שֶׁלֹּא בְּבִרְכוֹתֶיהָ – כמות זו של חמש מאות כור היא
בשנה רגילה שאינה מבורכת, אֲבָל בְּבִרְכוֹתֶיהָ – כשהשנה מבורכת
ביותר כְּתִיב (שם כו יב) 'וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וגו' וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה
הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים', ודיינינו שהקרקע הוציאה לו מאה פעמים יותר
ממה שהיתה רגילה להוציא. ונמצא שקרקע בית כור בארץ
ישראל הרגילה להוציא חמש מאות כור מוציאה בברכותיה פי
מאה, שהם חמשים אלף כור.
ברייתא נוספת בשבחה של ארץ ישראל: תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי,
ברכה מרובה היה בחטים שגדלו בארץ ישראל, שִׁבְּאָה של חיטין
בִּיהוּדָה, הָיְתָה עוֹשָׂה חֲמֵשׁ סְאִין – היה יוצא ממנה שיעור רב כל
כך עד כדי חמש סאין, שהם מָאָה קֻמָּח – האבק הדק שיוצא מן
הנפה כשטוחן את החטים ברחיים של גריסין, וּמָאָה סֹלֶת שהיא
קמח מחטה נקיה, וּמָאָה סוּבִין – קליפות החטים שיורדות על ידי
כתישה במכתשת אחר שלתתו את החטה, וּמָאָה מוּרְסָן – הם
הסובין שיוצאים לבסוף, וּמָאָה קִיבּוֹרְיָא שהוא קמח שאינו יפה
ועושים ממנו 'פת קיבר'.
מעשה בענין זה: אָמַר לֵיהּ הַהוּא צְדוֹקִי לְרַבִּי חֲנִינָא, יָאָה מַשְׁבְּחִיתוּ
בָּהּ בְּאַרְעֲכוֹן – יפה אתם משבחים את ארצכם, שכן קרקע בארץ
ישראל בגודל בֵּית סָאָה אַחַת הִנִּיחַ לִי אַבָּא בירושה, מֵמָּנָּה יש לי
מָשׁ – זיתים לשמן, מֵמָּנָּה יש לי חֲמַר – ענבים ליין, מֵמָּנָּה יש לי
עֵיבּוּר –תבואה, מֵמָּנָּה יש לי קִיטָנִיוֹת, מֵמָּנָּה גדל מרעה שבו רוֹעוֹת
מַקָּנָתִי.
הגמרא מביאה דין ודברים שהיה בין אמורי לבן ארץ ישראל זמן
מועט לאחר שנכנסו לארץ ישראל: אָמַר לֵיהּ הַהוּא בַּר אֱמוֹרָאָה
לְבַר אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל – אחד מבני האמורי אמר לבן ארץ ישראל,
הַאי [תָּאלְתָא] דְּקַיְימָא אַגּוּדָּא דְּרֵדְנָא – אותו דקל הגדל על שפת
הירדן, כַּמָּה גָּדְרִיתוּ מִינֵּהּ – כמה תמרים אתם גודרים ממנה. אָמַר
לֵיהּ בן ארץ ישראל לאמורי, שִׁיתִּין כּוֹרֵי – ששים כור תמרים אנו
גודרים ממנה. אָמַר לֵיהּ האמורי, אֲכַתִּי לֹא עַיְילִיתוּ בָּהּ אֲחֵרֵיכְתּוּהָ
– עדיין לא נכנסתם לארץ ישראל וכבר החרבתם אותה, שהרי
אֲנַן מֵאָה וְעֶשְׂרִים כּוֹרֵי חָוֵה גַּדְּרִינַן מִינֵּהּ – כשאנו דרנו בארץ ישראל
היינו גודרים מדקל זה מאה ועשרים כור תמרים. אָמַר לֵיהּ אֲנָא
נַמִּי מֵחַד גִּיסָא קָאֲמִינָא לָךְ – אף אני שאמרתי לך שאנו גודרים
ששים כור, כוונתי היתה שמצד אחד של הדקל גודרים שיעור זה,
ונמצא שמכל הדקל אף אנו גודרים מאה ועשרים כור.
הגמרא מוסיפה לדרוש בשבח ארץ ישראל: אָמַר רַב חִסְדָּא, מַאי
דִּכְתִיב (ירמיה ג יט) 'וְאֶתֶּנְךָ בְּאֶרֶץ חֶמְדָּה נַחֲלַת צְבִי', לָמָּה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
נִמְשְׁלָה לִצְבִי, לוֹמַר לְךָ שדומים הם, מַה צְבִי זֶה אֵין עוֹרוֹ מַחֲזִיק
בְּשָׂרוֹ – אחר הפשטת העור, העור מתכווץ עד שאי אפשר לשוב
ולהלבישו על בשרו, אַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ מַחֲזֶקֶת פֵּירוֹתֶיהָ – אין
בה די מקום כדי להצניע את הפירות לאחר שנלקטו.
דָּבָר אַחֵר – ביאור אחר למה נמשלה ארץ ישראל לצבי, מַה צְבִי
זֶה קַל רגלים לרוץ יותר מִכָּל הַחַיּוֹת, אַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קַלָּה ומהירה

המשך בעמוד רמט

מִכָּל הָאֲרָצוֹת לְכַשֵּׁל אֶת פֵּירוֹתֶיהָ. אִי – שמא תאמר שיש לדמותה כך, מָה צְּבִי זֶה קַל וְאֵין בְּשָׂרוֹ סָמֵן – שכשם שהצבי מחמת שרץ מהר בשרו כחוש, אַף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מחמת שקָלָה לְכַשֵּׁל וְאֵין פֵּירוֹתֶיהָ שְׁמֵנִים, תַּלְמוּד לוֹמַר – משמיענו הכתוב בפסוק (שמות ג ח) 'אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ', שהפירות הגדלים בה הם שְׁמֵנִים מֵחָלָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ.

הגמרא שבה לענין העלייה לארץ ישראל: רַבִּי אֶלְעָזָר כִּי חֲוָה סָלִיק [–כשעלה] לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר, פָּלְטֵי לִי מֵחָדָא – נצלתי מאחת מן הקללות האמורות בפסוק. כִּי סָמְכוּהוּ – כשסמכוהו שיוכל לדון דיני קנסות, אָמַר, פָּלְטֵי לִי מִתַּרְתֵּי – נצלתי משתי קללות האמורות בפסוק. כִּי אוֹתְבוּהוּ בְּסוֹד הָעִיבּוּר – כשהושיבוהו עמהם לקביעת עיבור השנה, אָמַר, פָּלְטֵי לִי מִתְּלָת – נצלתי משלשת הקללות האמורות בפסוק. ושלשת הקללות נזכרות בנביא שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל יג ט) 'וְהָיְתָה יָדִי אֶל הַנְּבִיאִים הַחֹזִים שָׁוְא וגו', וְהַקְּסָמִים כָּזָב בְּסוֹד עַמִּי לֹא יִהְיוּ וּבִכְתָב בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִכָּתֵבוּ וְאֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ'. 'בְּסוֹד עַמִּי לֹא יִהְיוּ', זֶה סוֹד עִיבּוּר. 'וּבִכְתָב בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִכָּתֵבוּ', זֶה סְמִיכָה. 'וְאֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ', בְּמַשְׁמָעוֹ, שלא יזכו להגיע לארץ ישראל. ורבי אלעזר ניצל מכל הקללות, שעלה לארץ ישראל, וגם סמכוהו, וגם גילו לו את סוד העיבור.

הגמרא מביאה עובדות בענין השתוקקותם וחיבתם של האמוראים לארץ ישראל: רַבִּי זֵירָא כִּי חֲוָה סָלִיק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – כאשר עלה רבי זירא לארץ ישראל, והגיע בדרכו לנהר הירדן, לֹא אִשְׁתְּבַח מָבְרָא לְמֶעְבַּר – לא מצא מעבורת [ספינה קטנה] שתעבירנו את הנהר. ומחמת שרצה להגיע כבר לארץ ישראל לא המתין עד שתזדמן לו מעבורת, אלא נָקַט בְּמִצְרָא וְקָעֲבַר – עבר על עץ דק שהיה מונח מעל הנהר מצד לצד, ואחז בידיו בחבל שהיה מתוח מעליו כדי שלא יפול. אָמַר לֵיהּ הָהוּא צַדּוּקִי לרב זירא, עָמָּא פְּזִיזָא – אתם עם ישראל מתחילתכם הייתם עם בהול ופזיז, דְּקָדְמִיתוּ פּוּמַיְיכוּ לְאוּדְנַיְיכוּ – שהקדמתם פיכם לאזניכם, שבזמן מתן תורה הקדמתם לומר 'נעשה' לפני 'נשמע', וקודם שקבלתם על עצמכם לקיימה הייתם צריכים קודם לשמוע מה כתוב בה, ולראות האם תוכלו לעמוד בה, אַבַּתְּ בְּפָזִיזוּתַיְיכוּ כַּוַּיימִיתוּ – עדיין עומדים בפזיזותכם למהר ולעשות דבר קודם זמנו, שהרי היה לך להמתין עד שתבוא ספינה ולא לעבור כך את הנהר. אָמַר לֵיהּ רבי זירא לאותו צדוקי, הסיבה שכך נהגתי ומיהרתי לעבור על העץ ולא המתנתי לספינה, מפני שחששתי שמא לא אזכה לעבור לארץ ישראל, שכן הוּכְתָא [–מקום] דְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לֹא זָכוּ לָהּ שאפילו משה ואהרן לא זכו להגיע אליו, אֲנָא מִי יֵימַר דְּזָכֵינָא לָהּ – מי יאמר שאזכה להגיע אליו.

רַבִּי אַבָּא מחמת חיבתו לארץ ישראל היה מְנַשֵּׁק את בֵּיפֵי דְּעַכּוֹ – אלמוגים שהיו בעכו בכניסה לארץ ישראל. רַבִּי חֲנִינָא היה מְתַקֵּן מַתָּקְלֵיהּ – מתקן את המכשולים שבדרכי העיר, כדי שלא יצא שם רע על הדרכים שבארץ ישראל.

רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי אַסִּי

1 **כַּיְימֵי מִשְׁמְשָׁא לְטוּלָּא** – היו קמים מהשמש כדי לשבת בצל בימים
2 חמים, כשהגיעה השמש למקום שהיו יושבים ולומדים, **וּמְטוּלָּא**
3 **לְשָׁמְשָׁא** – ובימי הצינה היו קמים מהצל ועוברים לשבת בשמש
4 בכדי להתחמם. ועשו כן כדי שלא יוכלו להתרעם על הישיבה
5 בארץ ישראל. **רַבִּי חִיָּיא בַּר נַמָּדָא מִינַּנְדַּר בַּעֲפָרָהּ** – היה מתגלגל
6 בעפר ארץ ישראל, כפי **שֶׁנֶּאֱמַר** (תהילים קב טו) **'כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת**
7 **אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ'**.

8 * * *

9 אגב שהביאה הגמרא לעיל את השפע שיהיה לעתיד לבוא
10 מביאה הגמרא את הצרות שיהיו בדור שיבוא המשיח: **אָמַר רַבִּי**
11 **זֵירָא אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, דּוֹר שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא, קַשְׁיָיזוֹרְיָא בַּתַּלְמִידֵי**
12 **חֲכָמִים** – הרבה מסטינים ומלמדי חובה יעמדו על תלמידי
13 החכמים. **כִּי אָמְרִיתָהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל** – כשאמרתי שמועה זו לפני
14 שמואל, **אָמַר**, שבדור זה יהיה **צְרִיפוּ אַחַר צְרִיפוּ**, כלומר שיגזרו
15 עליהם גזירות על גזירות, **שֶׁנֶּאֱמַר** (ישעיה ו יג) **'וְעוֹד בָּהּ עֲשִׂרִיָּה וְשָׁבָה**
16 **וְהָיְתָה לְבָעֵר'** – בסוף הגלות כשכבר תשעה חלקים מעם ישראל
17 יאבדו, וישארו רק עשירית מהם, אף אותה עשירית תשוב והיתה
18 לבער, כלומר שיבואו עליהם גזירות על גזירות. **תָּנֵי רַב יוֹסֵף**
19 בברייתא, **בָּזוֹזֵי וּבָזוֹזֵי דְּבָזוֹזֵי** – הצירוף יהיה על ידי שיבואו עליהם
20 שוללים אחר שוללים.
21 הגמרא מסיימת בדבר טוב: **אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי אָמַר רַב**, לעתיד
22 לבוא **עֲתִידִין כָּל אִילָנֵי סְרָק** [–שאינם נותנים פירות] **שֶׁיַּבְאֲיוּ פֵּירוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר** (יואל ב כב) **'כִּי עֵץ נָשָׂא פִּרְיוֹ תְּאֵנָה וְגֶפֶן נָתְנוּ**
23 **חֵילָם'**, וכיון שאמר על תאנה וגפן שהם עצי פרי שיתנו פירות,
24 בהכרח שמה שכתוב 'כִּי עֵץ נָשָׂא פִּרְיוֹ' מדובר באילני סרק שאף
25 הם עתידין לשאת פרי.
26

הדרן עלך שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

אגרות קודש

ב"ה, ערב חג השבועות, תשכ"ב
ברוקלין, נ. י.
לכבוד מר מנחם שי' בגין

שלום וברכה!

בקשר עם חג השבועות, זמן מתן תורתנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה לאחל לו ולכל אשר לו חג שמח, ובנוסח המסורתי שקבלנו מכ"ק מו"ח אדמו"ר נבג"מ זי"ע - לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בהזדמנות זו אשר קבלת מכתבו בעתו מיום י"ב באייר, ולפלא על כ' שתולה הרגשות השליליים וגל השנאה, המכונה בלשון נקי' קולטור קאמף, מצד השמאל בתופעה מיוחדה, בה בשעה שהמתבונן בטבע האדם ובחוגים האמורים בפרט, רואה בעליל שבענין זה לא שהשכל עושה את הרצון (בנידון דידן - הרצון לשנאה האמורה), אלא אדרבה הרצון גורם להתחכמות השכל להצדיק הרצון. ולהבדיל כמו שרואים אצל אינם-יהודים הרי הסבה האמתית לשנאתם לעם אחד היא שדתיהם שונות מכל עם, אלא שתולים בסבות מסבות שונות, במקום שהיהודים עשירים - בעשירותם, ובמקום שהם עניים - בדלותם, וכו'.

ולכן פליאה גדולה ביותר שכנראה אין מי שעושה בנוגע **להסיבה** - היינו בנוגע להשנאה האמורה ומחפשים עצות רק להמסובב בטעמים חצוניים להצדיק השנאה.

אפשר שנפלטו בהאמור לעיל בטויים חריפים, אבל בשים לב לחומר הענין והמצב, שמיום צאתי ממדינת ברית המועצות לא ראיתי כהנה, הרי גם בטויים חריפים שלא בערך. וגם זה מובן ופשוט, שלא באתי ח"ו לדבר סרה על מי שהוא מבני ישראל, וידועה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שבין יהודי ליהודי, יהי' איך שיהי', אין לומר "להבדיל"; אלא כמאמר העולם, אז ס'טוט וויי, שרייט מען. ותקותי חזקה, אשר כ' ינצל כל השפעתו במילואה וכדרכו במרץ ובמסירות לעצור בפני הגלים האמורים.

בכבוד ובברכת החג ובת"ח על ברכותיו הנאמנות.